

Lexikálne okazionalizmy ako prostriedok na vytváranie intertextových vzťahov

Daniela Tkáčová, Filozofická fakulta PU, tkacova.daniela@gmail.com

Kľúčové slová: lexikálny okazionalizmus, intertextualita, intertextuálna jednotka, transliterácia, kontaminácia, lingvistický syndróm, dvojplánovosť

Key words: lexical occasional word, intertextuality, intertextual naming unit, transliteration, contamination, linguistic syndrome, double-plannig

V súčasnosti na náš život čoraz viac vplyvajú prostriedky masovej komunikácie. Vzrastá prístup k rôznym novinárskym periodikám, kultúra a publicistika je prístupná širokým masám. Všetko to vedie k hlbšiemu poznaniu ľudského života, k presvedčeniu, že stále je tu spôsob, ako vyjadriť nové pomocou starého. Reč je o intertextualite.

Všeobecne sa za myšlienkového otca teórie intertextuality považuje ruský filozof M.M. Bachtin (1980) s jeho pojmom „dialogické slovo“. Podľa Bachtina „konceptia dialogického slova“ označuje fakt, že slovo má povahu „vnútorného dialógu“ a je ambivalentné (viacvýznamové). Túto koncepciu absolutizuje Júlia Kristeva, francúzska filozofka a teoretička umenia bulharského pôvodu, ktorá už neuvažuje len o dialogickom slove, ale o celom texte, vzťahoch medzi textami, vďaka ktorým sa texty môžu rôznymi spôsobmi odvolávať jeden na druhý (internet).

Intertextualita sa teda javí ako nutná vlastnosť každého textu a zároveň podmienka, resp. nový status semiózy, pretože namiesto referencie (odkazovania) znak - denotát nastupuje nový, intertextový vzťah, text - iný text. Problémom intertextuality sa zaoberajú bádatelia H. Bloom, R. Barthes, M. Foucault, k českým lingvistom sa radia Ľ. Doležal, M. Otruba, Jiří Homoláč, pre ktorých je intertextualita nutnou podmienkou každého textu.

Pojem intertextuality sa stáva kľúčovým pre povahu textu, autorom spracovanej témy. Tento posun v myslení je charakteristický pre nový myšlienkový kontext. Výrazne sa prejavuje v dvojzmyselnom čítaní textu a rozšírením dosahu pojmu intertextuality mimo text do sféry všeobecnej kultúry a publicistiky. Myšlienky podvojnosti textu, či dvojitého významu, nás nútia k špecifickému čítaniu, ktoré pod povrchom jednoduchého textu tuší stopy textu iného a odкрýva tak text ako palimpsest (g.).

Kultúra a publicistika vo všetkých svojich prejavoch v 21. storočí je do určitej miery intertextuálna, preto sa chceme venovať lexikálnym okazionalizmom, ktoré sú prostriedkom k vytváraniu intertextových vzťahov.

Väčšina okazionalizmov vzniká cez kontamináciu (vznik nového pojmu spôsobom spájania dvoch výrazov) a kontaminácia je jedným z prejavov intertextovosti (Babenko, 1997). Slovo pod vplyvom kontaminácie je asociatívnym a verným predstaviteľom tých významov, kumuláciou ktorých vzniklo. Expresívnosť, ktorou sú okazionalizmy nabité, vyviera z nesúladu slovotvorby nových slov v protiklade s prijatými štandardami - pravidelnými, tradičnými modelmi slovotvorby. Je zaujímavé, že práve okazionálne slová, pre ktoré hlavným kritériom je novosť, vystupujú ako nápadné prejavy intertextovosti.

Lexikálne okazionalizmy sa vo väčšine prípadov vytvárajú kombináciou rôznych uzuálnych základov a prípon, v účinnosti so slovotvornou normou jazyka. Zriedkavejšie sa vytvárajú lexiko-syntaktickými a morfológicko-syntaktickými spôsobmi. Pri vzniku lexikálnych okazionalizmov funguje historický mechanizmus slovotvorby. Nové tvorenie slov

sa deje z morfémy, ktoré už v jazyku existujú. „Úplne novým v slove, ktoré práve vzniklo, je skríženie koordinátov a nie koordináty ako také“ (Babenko, 1997, s. 25).

Lexikálne okazionalizmy vznikajú v dôsledku zámieny jedného alebo niekoľkých komponentov fonetickej štruktúry slova. Inokedy takáto zmena je výsledkom metatézy (Babenko, 1997) spoluhlások. S vytvorením takýchto okazionalizmov sa stretávame aj v publicistických textoch. Publicisti ich tvoria spravidla za účelom kritiky súčasnej spoločnosti. Často sme svedkami nových slov, v ktorých sa kumuluje zvuková a štrukturálna stránka slova. Bezpochyby tieto slová vyznievajú komicky a sú určitým jazykovým svedectvom svojej doby.

Zistili sme, že okazionalizmy existujú v rôznych podobách a sú nimi zaplnené publicistické články. Základnou príčinou popularity okazionalizmov je snaha dosiahnuť maximálnu emocionálno-expresívnu a štylistickú výrazovosť vysloveného a napísaného slova, na druhej strane inovácia jazyka a v neposlednej miere jeho ekonomizácia (efektívnosť realizácie) vedú k ich nárastu.

Je známe, že základ tvorby okazionálnych slov nie je v súlade so slovotvorbou akceptovanou jazykovými štandardami. Tento nesúlad nepovažujeme za chybu, nakoľko vznik akéhokoľvek neologizmu, aj individuálneho (autorského), musí byť zdôvodnený buď potrebou vytvoriť nové slovo, alebo konkrétnymi štylistickými potrebami. Podľa A. G. Lykova základnými príznakmi vzniku okazionálnych slov sú príslušnosť k reči, nenormatívnosť, tvorivosť, slovotvorná produktivita, funkčná jednorázovosť, expresívnosť, nominatívna fakultatívnosť, synchronno-diachronna difúznosť, novosť a individuálna príslušnosť (Lykov, 1976, s. 11). Tieto vlastnosti predurčujú „mantinely“ existencie skúmaných slov. Vzhľadom na to, že novovzniknuté slová vnímame ako zaujímavý jazykový jav nielen v slovenskom a ruskom jazyku, ale aj v jazyku vo všeobecnosti, lexikálne okazionalizmy sú objektom nášho výskumu.

Nasledujúce príklady sú výpovednými reakciami čitateľov, ktorí veľmi ostro hodnotia súčasnú politickú situáciu. Aj takéto slová treba akceptovať, pretože obsahujú bohatú výpovednú hodnotu. Príklady svedčia o tom, že inteligentný človek si stále nájde v novinách zaujímavé témy na čítanie, rozmyšľanie a hodnotenie situácií v oblasti kultúry, literatúry, politiky, športu, vzdelávania vo svojej krajine, ale aj vo svete. Jeho reakcie na súčasnú spoločensko-politickú situáciu sú uvedené ako príklady, ktoré sú len poznámkami, často sprevádzanými vulgárnymi slovami, gramatickými a štylistickými chybami, preto nebudeme uvádzať v časti slovenských okazionalizmov ich sprievodný kontext. Konkrétne príklady sú zachytené z diskusií portálu pravda.sk. Ponúkame ich predbežnú klasifikáciu, ktorá je založená na nami prístupnom materiáli, preto netrváme na jej konečnej verzii.

Vznik lexikálnych okazionalizmov je:

1. výsledkom homonymie:

Základom slovného spojenia *trhnutý mechanizmus* sú slová *trh* a *mechanizmus*. V slove *trhnutý* je využitá homonymia substantívnej koreňovej morfémy *trh-* (trhový) a slovesnej koreňovej morfémy *trh-* (metaforický význam *trhnutý*). Slovo *trhnutý* je pejoratívne a zjavne naznačuje, že trhový mechanizmus na Slovensku nefunguje správne. Slovo *trhnutý* nesie v sebe záporné konotácie vyjadrujúce expresívnosť, intenzitu negatívneho významu a evokačné príznaky (disk. ku P, 12.12.2010).

2. výsledkom zámieny jedného alebo viacerých komponentov fonetickej štruktúry slova:

Idiológ je rozumovo nekompetentný (slabomyseľný) tvorca, hlásateľ určitej ideológie. Príklad je vytvorený od slov *idiot* a *ideológ* (disk. ku P, 7.11.2010). Okazionalizmus potláča pôvodný význam slov. V slove došlo k zámene komponentov fonetickej štruktúry slova a tak nadobudlo negatívny význam, ktorý hraničí až s vulgarizmom, krajne s psychickou chorobou. Okazionalizmus odzrkadľuje neželateľný jav v spoločnosti, jeho zjavnú a nechcenú expanziu.

3. spôsobený kumuláciou dvoch podstatných mien:

Príkladom lexikálneho okazionalizmu je slovo *exhibicionalista*. Význam podstatného mena je utvorený z obsahu dvoch slov *exhibicionista* a *nacionalista* spôsobom odovzdávania významu oboch slov do jedného. Význam kumulovaného slova predstavuje človeka, ktorý sa rád predvádza pred svojim národom. Potvrdzuje to názor istého čitateľa týždenníka Plus 7 dní, ktorý predsedu Najvyššieho súdu Štefana Harabina nazval *exhibicionalistom* (P 7, 15.12.2010). Keďže význam podstatného mena vychádza z obsahu dvoch pojmov spôsobom odkazu na významy obidvoch z nich, pojem radíme k intertextuálnym jednotkám.

4. spôsobený kumuláciou dvoch prídavných mien:

Extremyné názory sú extrémne mylné názory. Ide o kombináciu slov *extrémny* a *mylný* (disk. ku P, 2.3.2011). Pred čitateľom sa vynára dvojplánovosť vnímania výrazu. Pozornosť čitateľa je orientovaná na prídavné meno *extrémny* a jeho prijatie cez ďalšie prídavné meno *mylný*, charakterizujúce absenciu pravdy a kumulujúce svoj obsah veľkosťou slova *extrémny*.

Impotencializmus je ideológia, ktorá je neschopná zdôrazňovať význam národa ako spoločenskej jednotky a zároveň neplodná pri propagovaní myšlienok nacionalizmu. V okazionalizme sa spájajú dva významy, to znamená namiesto plnohodnotného významu prídavného mena *impotentný*, dochádza k skresleniu a obohateniu jeho významu podstatným menom *nacionalizmus* (disk. ku P, 10.12.2010). Pochopiteľne, celý okazionalizmus nesie záporné konotácie, vyznieva ironicky. A to bol autorov zámer.

5. spôsobený zmiešaním cudzieho slova s domácim slovom:

Okazionalizmus *knowetový* sa vzťahuje na takého človeka, ktorý ovláda paragrafy. V tomto prípade je priamo použité anglické slovo *know*, čo znamená vedieť, ovládať a slovenské slovo *veta*, ktoré nesie všeobecný význam. Ide o integráciu jedného slova do štruktúry druhého slova, v ktorom sa kumulujú spoluhlásky *v* a *w* do jednej spoločnej *w* (P 7, 22.9.2011). Tento jav sa dnes vyskytuje častejšie v publicistických štýloch a preto je potrebné zvýrazniť situáciu ťažkosti prevodu špecifickej terminológie, ktorá sa predtým nevyskytovala. Zámer je zatraktívniť a možno aj zvýšiť úroveň prejavu.

6. Slovo *demokracia* sa stáva veľmi často súčasťou novovzniknutých lexikálnych okazionalizmov. Uvádzame dva postupy, kompozície s komponentom *demokracia* (tzv. *blending*) a kompozitá s komponentom *-kracia* (vláda).

Partokracia je demokracia, teda vládu ľudu, nahradená vládou jednej strany. Zloženina kumuluje v sebe dve slová *partia* (rus.) s významom strana a *demokracia* (disk. ku P, 12.12.2011). *Husľodemokracia* je taká demokracia, ktorá je nadiktovaná, predpísaná, nadirigovaná vládnu skupinkou. V zloženine sú spojené dve podstatné mená, prvé slovo *husle* a druhé *demokracia* (disk. ku P, 10.12.2011). *Demokrancia* je taká demokracia, ktorá neplní svoj účel. Je postihnutá chorobou. V slove sa kumulujú dve slová *demokracia* a *mor*. Slovo vzniklo spôsobom expanzie (angl.), teda rozšírením o spoluhlásku *-r-*, čím sa v ňom uprostred zviditeľnilo slovo *mor* (disk. ku P, 23.11.2010). *Debilokracia* je vláda skupiny hlupákov. Pojem je dvojznačný. Odkaz je odrazu na dva pojmy, dve podstatné mená. Prvé je *debil* a druhé *demokracia* (disk. ku P, 11.11.2010). Obsahovú serióznosť slova *demokracia* čitateľ prijíma cez pejoratívne slovo *debil*, čím sa hodnota slova znižuje a tak stráca svoj hlboký zmysel. Autor si dal za cieľ kritizovať a ironizovať spôsob vlády našich politických predstaviteľov, v konečnom dôsledku poukázať na istý model demokracie v negatívnom svetle.

Podobne sa s lexikálnymi okazionalizmami môžeme stretnúť aj v ruskej publicistike. Uvedieme zopár príkladov. Často sa vyskytujúcim okazionálnym termínom v ruskej publicistike je *элитература* (*eliteratúra*), ktorá nám predstavuje typ literatúry, ktorý nie je pre každého, len pre elitu. Zloženina vznikla spojením francúzskeho slova *élite* (výkvet, privilegovaná vrstva spoločnosti) so slovom *literatúra*. Autor článku sa pohráva s myšlienkou vplyvu literatúry na bežného človeka a konštatuje: „... это литература не для каждого -

это элитература ...“ (je to literatúra nie pre každého – je to eliteratúra)(Kom, 12.12.2011).

Мобилизация (мобиль + мобилизация) je spôsob podnecovania ľudí do komunikácie prostredníctvom mobilov. Význam tohto neologizmu môžeme dedukovať z významu dvoch slov *mobil* a *mobilizovať* a to spôsobom priklonenia sa k významom oboch slov, preto ho môžeme považovať za intertextuálnu jednotku. Vo výraze nachádzame maximálnu totožnosť so slovom *мобилизация* – *mobilizácia* (fr.). Významové odlíšenie môžeme získať len z konkrétného textu. „Apple будет продавать удешевленную модель iPhone в развивающихся странах, чтобы развивать процесс „мобилизации“ во всем мире ...“ (V rozvojových krajinách bude Apple predávať lacnejší model iPhone, aby takto podporoval proces „mobilizácie“ vo svete)(MN, 1.9.2011).

Секспертиза (секс + экспертиза) znamená získanie osvedčenia za dobre vykonanú sexuálnu službu. Daný výraz obsahuje dva významy a opäť sa radí do kategórie intertextuálnych jednotiek. „... кормятся посильным трудом беглые преступницы и утешиваясь секспертизами ...“ (krmia sa sebe primeranou prácou pobehľíc a utešujú sa sexuálnymi expertízami) (MN, 23.7.2011).

Okrem toho, slová prevzaté z anglického jazyka sa často spájajú s ruskými alebo inojazyčnými pojmami a tak vytvárajú nové slová a vyjadrenia rôznej štruktúry. Najčastejšie vznikajú lexikálne okazionalizmy zámenou slabiky pomocou priameho použitia anglického slova. Zaujímavým okazionalizmom je výraz *meloman*. Je súčasťou titulku k článku „Facebook для меломанов“ (Facebook pre melomanov) (MN, 1.9.2011). Význam podstatného mena pramení z dvoch slov, gréckeho *melo* vyskytujúceho sa v zloženinách s významom spevnosť, hudobnosť, melódia a anglického slova *man* s významom muž, človek. Takému spôsobu tvorenia nových slov hovoríme transliterácia (lat.), ktorá je v našom výraze doplnená o ruskú príponu – *ов*. Aj keď autor článku použil cudzie slová, vďaka ruskej prípony - *ов* je jeho finálna fonetická hodnota ruská. Podobne je to aj s podstatným menom *coolтипист*. Je opodstatnené takéto použitie anglického slova *cool*? Preklad slova môžeme porovnať s významom „vynikať niečím výnimočným“, čo je typické pre mládežnícky slang a tým autor využil možnosť prihovoriť sa mladším vekovým kategóriám (MP, 23.1.2011). Expanzia podobných slov v publicistickom štýle zaberá popredné miesta.

Vznik intertextových okazionalizmov je často spôsobený aj zámenou hlásky, teda metastázou. Literárne noviny uviedli článok „ТелеВедение. Следы на теле“ (Televedenie. Stopy na tele). Autor článku rieši problémy *телевЕдения* v *телевИдении* (televedenia v televízii). Hovorí o „следах на теле“ (stopách na tele) spôsobených „тормозным путем“ (obdobím útlmu) v *телевЕдении* a *телевИдении* (LG, № 34(6335), 31.8.2011). Pred čitateľom sa vynára dvojplánovosť chápania významu slova. Jeho pozornosť je zameraná na televízne vedenie a televíziu, ich vnímanie cez kľúč zvaný *мело* (*telo*), ako príjemcu nielen televízie, ale aj vnímavého absorbovateľa všetkých nedostatkov, ktoré zanechávajú stopy na ľudskom *теле*. „Вот и наше телеВИдение требует разъяснений: в новом сезоне изменения вообще наступят? Или каналы будут имитировать новшества“ (Naša televízia potrebuje vysvetlenie: nastúpia vôbec zmeny v novom období? Alebo kanály budú imitovať novoty) (LG, № 34(6335), 31.8.2011). V lexikálnom okazionalizme nachádzame hru so slovom *теле* a jeho zámerným opakovaním sa zvyšuje účinok na čitateľa.

„Уродология, или ваш стол № 44. Зеркало для элиты.“ (Netvorológia, alebo váš stôl je č. 44. Zrkadlo pre elitu.) Tento okazionalizmus obsahuje spojenie dvoch významov, to znamená, istý druh *идеологии* (*ideológie*), ktorá je deformovaná partikulárnym záujmom, ktorý prekvitá do *урода* – *netvora*, *ошавы* a vnáša do svojho ziskuchtivého procesu svoje záujmy. Veľmi konkrétne sa k *elite* vyjadril autor článku Oleg Popcov, keď povedal: „Самое любопытное, что современная элита ничего общего не имеет с элитой российского общества. Новая элита вне его, в этом смысле она самодостаточна и самозвана“

(Najzaujímavejšie na tom je, že súčasná elita nemá nič spoločné s elitou ruskej spoločnosti. Nová elita stojí mimo, a v tomto zmysle je sebestačná a samozvaná) (LG, № 7(6159), 3.8.2008). Procedúra formovania elitnej spoločnosti a štátu v Rusku sa uskutočňuje cestou klamu, podľa autora: „... удивительно спокойны, когда в наше сознание буквально вдалбливают фальсифицированный ген властной элиты, дающий права корпорации хватких и успешных устанавливать, кому быть и не быть современной русской элитой“ (neobvyčajne spokojní, keď nám do povedomia doslovne vtĺkajú falošný gén vlastnej elity, ktorý poskytuje práva korporácie bystrým a úspešným určovať, kto má byť a nemá byť súčasnou elitou) (LG, № 7(6159), 3.8.2008).

Lexikálny okazionalizmus дурдом z článku „Дом – дурдом“ (Dom – dom hlupákov), uverejnenom v Literaturnoj gazete, je utvorený kontamináciou, pri ktorej vznikol nový význam spojením dvoch plnohodnotných významov дом (príbytok) a дурák, дурной (hlupák, hlúpy). Pre pochopenie, reč je o úbohých ruských príbytkoch, ktoré fungujú na princípe ЖКХ (Живи как хочешь) (Ži, ako chceš). Je to častý prípad jazykovej hry so skratkami, pretože prvotný význam tejto skratky je Жилищно-Коммунальное Хозяйство (Bytové komunálne hospodárstvo). Autor Žan Mindubajev sa k príbytkom vyjadril nasledovne: „Сейчас, увы, дом напоминает не обитель царственных птиц, а скорее, воронье поселение. Заметно иштукатурка сыплется, трубы лопаются, краны текут и т.д. и т.н.“ (Teraz, beda, dom pripomína nie bidlo cárskych vtákov, ale skôr vrabčie hniezdo. Viditeľne, omietka padá, rúry praskajú, kohútiky tečú, atď.) (LG, № 31(6333), 3.8.2011). Tieto domy sú v článku predstavené v ironickom tóne, ktorý viac-menej vyviera nie zo samotných domov, ale z ich obyvateľov. Autor poodhaľuje mentalitu ruského národa, ktorá je často v protiklade s trizvym rozumom.

Okazionalizmus дебилизация je spätý s veľmi aktuálnou témou školstva v Rusku. Článok „Реформа образования: платные школы плюс дебилизация всей страны“ (Reforma vzdelávania: platené školstvo plus debilizácia strany) (LG, № 20(6322), 18.5.2011) znie jednoznačne. Výraz дебилизация (debilizácia) vznikol kumuláciou vulgárneho slova дебил s významom slabomyseľný človek, hlupák, debil a príponou –изация, ktorá stavia aktérov procesu do centra pozornosti a predurčuje jeho smerovanie. Neúspech reformy a názor na zostavovateľov reformy charakterizoval autor Alexander Šelichov nasledovne: „Министер науки и образования с упорством дятла пробивает реформу, которую в последнее время не критиковал только ленивый“ (Minister vedy a vzdelávania s húževnatosťou d'atľa rieši reformu, ktorú v poslednom období nekritizoval len lenivý) (LG, № 20(6322), 18.5.2011). Novotvary so sufixom –ация majú svoj pôvod v začiatkoch sovietskeho obdobia, keď sa vytvárali rôzne formy ideologického pôsobenia v spoločnosti, napr. электрификация страны, национализация, большевизация (elektronifikácia krajiny, nacionalizácia, bolševizácia) atď.

„Баба-яга против?“. Tento lexikálny okazionalizmus je použitý a chápaný vo svojom známom význame, ale so zmyslovou kontamináciou, ktorá pramení z prenosu vlastností rozprávkovej bytosti baby-jagy na správanie ľudí v ruskej spoločnosti. Pri hodnotení sviatku Победы (Vítazstva) autor Alexander Kazin odhaľuje aj záporné názory Rusov, ktoré ich stotožňujú s povahovými vlastnosťami a konaním báb-jág (LG, № 19(6321), 11.5.2011).

„Десталинизация“ (Destalinizácia) (LG, № 19(6321), 11.5.2011). M. Fedotov, vedúci skupinu ľudí Ruska za „десталинизацию“, v snahe o aktívne vyčistenie ruského ideologického poľa cez vyzdvihnutie lživých a fakticky neopodstatnených cieľov, poodhaľuje zákulisie vlády Stalina. Slovom „десталинизация“ je jazykoveda obohatená o ďalší lexikálny okazionalizmus, pri ktorom predpona де- (l.) (preč, od, z) znamená odmietnutie núteného (obdobie vlády Stalina) a radí sa ku skupine ďalších intertextových jednotiek.

Lexikálne okazionalizmy poukazujú na neobmedzený slovotvorný jazykový potenciál a sú prejavom ľudskej snahy o presnejšie hodnotenie reality, v ktorej žijeme. Analýza jazykového materiálu ilustruje, že na súčasný politický jazyk majú veľký vplyv extralingvistické faktory, zvlášť zmena svetového politického systému. V súčasnosti sa oveľa viac používa pejoratívna lexika, dominujú obsahovo negatívne okazionalizmy s negatívnymi konotáciami, čo je fragment jazykového obrazu nás, ľudí súčasnosti. Jej zvýšený výskyt nám umožňuje urobiť nasledujúci záver. Žijeme vo veľmi negatívnom prostredí, na čom majú veľký podiel médiá. Dominovanie sociálno-politickej lexiky s negatívnymi konotáciami môžeme vnímať ako nebezpečný lingvistický syndróm (Maslova, 2008, s. 43-48), ktorý svedčí o seriózných deformáciách spoločenského a mravného života národa.

V mnohých prípadoch sa okazionalizmy ťažšie prijímajú lingvistickými spoločenstvami pre ich konzervatívny vzťah k inováciám. Väčšina užívateľov jazyka ich vníma ako niečo zvláštne, s nízkou jazykovou hodnotou.

Uvedené príklady lexikálnych okazionalizmov prenikajú do rôznych sfér publicistického jazyka. Sú spestrením publicistických textov, dodávajú im zvláštny výraz a sviežu obraznosť. Najväčšou ich výhodou je, že majú schopnosť odovzdávať súčasne niekoľko významov. Nútia nás vychádzať už zo známych slov a takto si utvoriť ich nový význam, čím sa vytvára neopakujúci kolorit jazyka, ktorý odlišuje skutočných „majstrov“ jazyka publicistiky. Aj tu badáme spôsob tvorenia nových slov prostredníctvom jazykovej hry, ktorá núti recipientov čítať publicistické texty vedome a s porozumením. Netvorí sa samoučelne a bezcieľne, ale slúžia potrebám skutočného výberu jazykových prostriedkov na vyjadrenie obsahu, ktorý sa nedá vyjadriť iným spôsobom. Súčasne treba brať na vedomie nielen lingvistické, ale aj sociolingvistické a kulturologické faktory, ktoré majú veľký vplyv na proces ich vzniku. V oboch jazykoch nachádzame rastúcu tendenciu ich vzniku, čo vnímame nielen ako kvantitatívny, ale hlavne kvalitatívny prínos do spomínaných jazykových systémov.

Literatúra

- BABENKO, N.G. 1997. *Okkazionalnoje v chudožestvennom texte. Strukturno-semantičeskij analiz*. Kaliningrad, 1997.
- BACHTIN, M. 1980. *Román ako dialóg*. Praha: Odeon, 1980.
- ČERVENKA, M. 1996. *Obléhání zevnitř*. Praha: TORST, 1996.
- ČUDINOV, A.P. 2003. *Političeskaja lingvistika/Obščije problemy, metafora*. Učeb. posobie. Jekaterinburg, 2003.
- HODROVÁ, D. 2003. *Text mezi texty*. Česká literatúra 51, 2003, č.4, s. 537.
- HOFFMANOVÁ, J. 1997. *Stylistika a ...*. Praha: Trizonia, 1997.
- HOMOLÁČ, J. 1996. *Intertextovost' a utváření smyslu v textu*. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1996.
- LYKOV, A.G. 1976. *Súčasná ruská lexikológia*. Moskva Vysšaja škola, 1976.
- MASLOVÁ, V.A. 2008. *Političeskaja lingvistika*. Vyp.1 (24). Jekaterinburg, 2008, s. 43-48.
- SIPKO, J. 2011. *Teoretické a sociálno-komunikačné východiská lingvokulturológie*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011.
- Wikipedia, 2011. *Dejiny intertextuality* [online]. 2011. [cit. 2011-10-12]. Dostupné na internete: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Intertextualita>>.

Abstract

The aim of the article is to develop, characterize and analyze Slovak and Russian lexical occasional words carrying connotative meanings. We have analyzed language of Slovak and Russian massmedia with emphasis on expressiveness of ethnocultural naming units. We opened new nominations which are made by a lot of different ways. Newly made lexical occasional words carry new meanings, the second nominative features and obtain occasional character. The main goal of this work is to acquire lexical material, reveal the importance of lexical occasional word forms in inreaching the language of Slovak and Russian massmedia and determine their role.